

Visuri care revin periodic, în variante ușor modificate: visul cu pivnița/beciul în care cobori adânc, adânc, iar jos sunt făpturi tăcute, fără ochi, amenințătoare. Mereu aceleași detalii – lumânări, umbre transparente, așteptări fără nume. Apoi căderile de pe verande înalte, secunde nefârșite ale căderii, cu inima cât un purice, gătită, sufocată, înnebunită de groaza atingerii pământului și dorind să se întâmple odată. Să ies din *lumea-care-cade*. Visul cu noaptea pustie, eu în mijlocul orașului, singură, încercările repetate și repetat eșuate de a ajunge *acasă* – totul are ceva cald/amenințător, un miros de animal hăituit, de lucruri bine știute, dar de neștiut. Știu, net, că am mai visat toate astea, că nu-s adevărate, dar *realitatea* lor e, cumva, pipăibilă. Toate mirosurile îmi sunt familiare până la greață. Pașii îmi răsună pe caldarâm, îi aud, îi simt cu un fior, mă știu urmărită, încolțită, întorc brusc capul și atunci o văd – cupola înaltă, grea, jumătatea de sferă a catedralei, luminată de jos, cu o lumină verzuie, de mlaștină rece, se înalță la un singur pas lângă mine, tăcută, insinuantă, strivitoare. În schimb, turnul bisericii săsești îmi apare în vis mereu văluit, ocrotitor, cu umbre sepia și cu o duioșie/înduioșare de ceva pentru totdeauna pierdut. Imaginea lui se leagă de copilărie, de părinți, de locul *meu*. Clopotele de turlă săsească sunt ale mele, cântă pe limba mea. Ele au ritmul sfer-

Paradoxa, abisalitatea, iraționalul – posibilă triadă prin care învățacelul într-ale metafizicii se pregătea deja să evadeze din constrângerile filosofiei disciplinate ca știință, cu sistemul pe post de călău, dominat obsesiv de ambiția generalului și a esenței.

Astfel antamat, caracterul fragmentar al operei cioraniene nu mai justifică automat dezarticularea mimetică a exegezei. Unitatea gândirii cioraniene se verifică cu alte criterii, adecvate scriiturii care depășește senină vârstele operei și ale autorului. O confirmă Ion Vartic în prefața la epistolarul cioranian de tinerete: „*Sigur că, la modul convențional, întrucât la acea dată nu-i era apărută nici o carte, s-ar putea spune că aceste scrisori răsrîng un Cioran înainte de Cioran; în realitate, ele răsrîng, acum ca întotdeauna, pe Cioran în calitate de Cioran, adică pe unul care există dintotdeauna, fără evoluție. Diagnosticul exact și l-a dat, de altfel, el însuși: „Nu sunt prea tânăr, fiindcă sunt dincolo de vîrste”. De aceea, tânărul care se mărturisește în scrisori pare că se mărturisește din perspectiva celui bătrîn. Iar reciproca e la fel de valabilă, căci cel ce a avut privilegiul să-l cunoască pe «bătrînul» Cioran își poate explica, acum, de ce a avut impresia că-l asculta pe «tânărul» Cioran.”*

În consecință, ruptura creată între mitul cioranian, decăzut într-o inactualitate puțin convingătoare, și demitizarea prezentă ne îndepărtează de autenticitatea, să-i zicem secundă, a gândirii sale, refuzându-i unitatea conceptuală a supozițiilor, mai presus de adevărurile tari ale vreunei filosofii cu pretenții științifice. Aceasta e confruntarea cu efectele hipnozei hermeneutice, ce-i trimite pe admira-

digresiuni

Irina PETRAȘ

Vise, visuri, visătorii

turilor de oră, intră în componența orelor *mele*. Nu au nimic de sărbătoare ori de alarmă a tuturor, nu sunt comunitare decât în subsidiar... Alteori, mă aflu într-un loc străin, pe o stradă în pantă suitoare în fața mea. Pășesc grăbită să văd ce e dincolo de culme, trec printre copaci, mă împiedic, ajung în fine, deja cu răsuflarea tăiată, gata să primesc imaginea. Sunt sus, e o prăpastie dreaptă în fața mea, iar jos, masivă, sumbră, teroare mută, cu un zâmbet ironic în colțul pupolei, o catedrală care amestecă toate catedralele pe care le-am văzut aievea ori în filme și albume. Uneori își schimbă înfățișarea într-un joc misterios – rîd de fiecare dată, ușurată, da, știu, e același vis. Îmi place aroganța lor, tot așa cum îmi plac palatele, castelele, neapărat cu ziduri vechi pătate ici colo de verdele vreunei iedere. Îmi par munți trucați, încropiți de mâna omului. Le simt viața

secretă, le știu foarte apropiate și străine în același timp. Călătoriile din vis sunt atât de labirintice, cu atât de aglomerate detalii arhitectonice, cu istorii complicate ale locurilor pe care le văd, încât mă întorc istovită, epuizată ca după o călătorie adevărată. Și la fel de plină de zvonuri despre alte lumi. Între „țările” visate și cele văzute aievea nu fac (aproape) nici o diferență. Mă atrag ca alterități misterioase ale locurilor mele, *alteri* pe care eul meu integrat îi ține la respectuoasă și prevenitoare distanță. Revin, din astfel de vise, la cel cu casa-cu-multe-încăperi, pe care o am, e a mea, dar am uitat-o. Mereu aceeași uimire – cum am putut uita de toate aceste încăperi, de terasele deschise spre mare, de pădurile la doi pași, toate ale mele? Atunci ajung, în fine, în ultima încăpere, cea oprită, ca în povești. Acolo e mereu ușa care nu poate fi încuiată, care

deschide amenințător și nu poate fi închisă, aruncând în aer rostul de adăpost al celorlalte încăperi. Mă zbat s-o prind în țâțâni, s-o fac să stea în canat, să închidă, să aperse. În van. Cade, e îngustă, elastică, alunecoasă, mă lasă în voia unui *afară* străin și rău. Adesea, deschide spre o scară suspendată, frântă înainte de a ajunge jos, lăsându-mă între etaje, cu golul dedesubt. Ori își alătură despăcături sinistre în pereți, prin care se poate pătrunde. Nu sunt iesiri de siguranță, ci intrări nevegheate de stăpânii casei mele. Sunt toate vise pe care le leg de vechea/violenta/inexplicabila (nu știu ce anume a născut-o, ce întâmplare a dezlântuit-o) mea claustrofobie – nu-mi plac lifturile, încăperile foarte joase, locurile din spate ale unei mașini cu uși doar în față, culoarele înguste, peșterile, hainele strâmte etc. În mod straniu, tot claustrofobie aș numi și spaima de spații deschise, de câmpuri ca o tîpsie, fără dealuri în jur. Mă sufocă și unele, și altele. Casa „mititică”, visată de Eminescu, îmi e pe măsură, dacă are ferestre mari și uși de deschis/inchis locul după plac. Cred că îmi convine o apărare/ocrotire necopleșitoare, care să nu-mi incomodeze gesturile diurne ori nocturne, o libertate sub control, aș zice. Pe care privirea roată s-o poată cuprinde și care să lase întregă taina/amenințarea de dincolo de ea.

Cioran - Despărțirea de filosofie

De la mitul lui Cioran

la primejdia hipnozei hermeneutice (2)

torii necondiționați de odinioară direct în tabăra dezabuzaților, a denigratorilor radicali ai vieții și ai operei lui Cioran, care-l reduc la „gîndirea slabă” a tardo-modernității împăcate cu entropia neputinței de sistem.

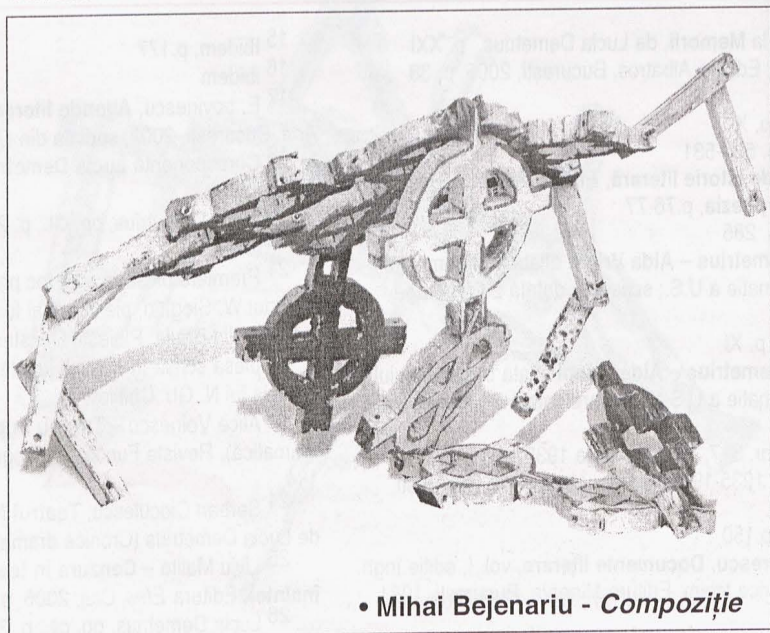
Pentru a evita asemenea viziune, ne-am propus să provocăm, în aria de cuprindere a istoriei filosofiei, o întîlnire între metoda hermeneutică și cea comparatistă, orientate amîndouă asupra unei teme cu ecou în gîndirea cioraniană, *despărțirea de filosofie*, în căutarea autenticității filosofului stilistic surghiunit din Rășinari Sibului, acel fond de sinceritate secund, despre care foarte tînărul Cioran îi scria prietenului Bucur Tincu.

Problema autenticității cioraniene este, de altfel, capitală, conducînd la o întrebare tehnică

primordială: cum să-l citim pe Cioran? Cu simpatie? Cu neîncredere (sau, altfel zis, cu scepticism, ceea ce ne trimite la un altfel de simpatie, de mimetism hermeneutic)? Reformulăm astfel interogația metodei de la Eugen Simion: „*Putem extinde reproșul și asupra acestui autor care nu găsește un sens în lume, „un sens obiectiv și o finalitate transcendentă”. Și dacă este adevărat, dacă lumea nu are un sens obiectiv și o finalitate transcendentă, îți vine să-l întreb pe filosoful care gîndește toate acestea: ce rost are atunci să scrii despre ceea ce nu are sens?! Și ducînd îndoiala mai departe: ce rost are să scriu, eu, critic literar, despre un autor care declară că nimic nu are sens?...”*

Răspunsul trasează limitele criticii literare confruntată cu un demers filosofic de contrabandă, aparent autoexilat, asemenea autorului, într-un spațiu taxonomic dedicat prin excelență seducției, în realitate apatrid vizitat obsesiv de nostalgia stigmatului original... Fiindcă ce poate critica literară în domeniul filosofiei, sau dincolo de ea, într-un *no man's land* textual cu orizonturile vag filosofice?

Poate s-ar cuveni să-l citim pe Cioran cu detașare? Dar ce înseamnă detașare, în cazul său? O despărțire de Cioran, rămîniînd cu privirea critică ațintită, totuși, asupra lui? Sau, poate, altcumva, *împotriva hermeneuticii*? E probabil nevoie de o hermeneutică împotriva hermeneuticii, de o interpretare împotriva interpretării, mai presus de aspirația adecvării la ipostazele subiectului. Întoarsă **împotriva interpretării**, Susan Sontag, care altădată vedea în Cioran un Nietzsche din vremea noastră, ne oferă o sugestie: „*Dacă un accent excesiv pus pe conținut dă naștere unei aroganțe a interpretării, o descriere mai extinsă și mai amănunțită a formei ar conduce la tăcere. Este nevoie de un vocabular – un vocabular descriptiv, mai degrabă decît prescriptiv – pentru formă. Cea mai bună critică, nu prea des întîlnită, este aceea care dizolvă considerațiile asupra conținutului în cele asupra formei.*”

• Mihai Bejenariu - Compoziție

Sub semnul dilemei slabe – opera lui Cioran e mai curînd literară sau mai ales filosofică, lucrarea de față se situează în registrul filosofic, reținînd meritul autoarei americane de a fi subliniat dihotomia conținut – formă transformată subit în cuplu de forțe exegetice, tradusă, în cazul Cioran, cu a sa gîndire „caldă”, prin raportul viziune – stil.

Receptarea lui Cioran, de-a curmezișul problemei autenticității, a sincerității de moralist firziu și dezabuzat, a echivocului cultivat de literatura și filosofia împletite în desenul din covorul operei sale, parcurge *un cerc hermeneutic al neînțelegerii*. Cioran a fost prea ușor acceptat în postura de profet în răspăr, mai presus de ambițiile tineretii sale revoltate, debusolată de o istorie ce-și rătăcise ea însăși nordul, fiindcă singurătatea programatică a scrisului său, devotat unicității sinelui, declanșează nevoi metafizice inefabile, singularități introvertite ale actului de lectură, ca ultim gest de izolare, de asumare liber consimțită a unei gratuități sofistice necesare, într-o lume evident abuzată și dezabuzată de normativitățile greoaie ale noilor responsabilizări pervers sociale.

Daniel Ștefan POCOVNICU

¹ Ion Vartic, *Cioran înainte de Cioran*, prefața la Cioran, *12 scrisori de pe culmile disperării însoțite de 12 scrisori de bătrînețe și alte texte*, Editura Apostrof, 1995, p. 10-11.

² Eugen Simion *comentează pe...*, Editura Recif, București, 1994, p. 107.

³ Op. cit., *împotriva interpretării*, Editura Univers, București, 2000, p. 23.